

Анелия ПЕТКОВА (Велико Търново)

ЗА НЯКОИ ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ ПРИ ИЗБОРА НА ЛИЧНО ИМЕ

(Върху материал от гр. Велико Търново за периода 1988-89 г.)

Не съм специалист по ономастика, но тематиката на провежданата Кръгла маса по проблемите и перспективите на българската антропонимия провокира у мен живия и оправдан интерес на филолога към тенденциите в личноименната ни система. Обвързването на промените с възможното влияние на излезлите напоследък антропонимични речници е повече от закономерно. След Речник на личните и фамилни имена у българите на Стефан Илчев, С., 1969 г., излязоха в значителни тиражи речникът на Н. Иванова, П. Радева, От „А“ до „Я“. Имената на българите, С., 1985 г.; на Н. П. Ковачев – Честотно-тълковен речник на личните имена у българите, С., 1987 г., и на Й. Заимов: Български именник, С., 1986 г., които буквално за месец изчезнаха от книжния пазар. Този факт не само подсказва съществуващия широк интерес към този род публикации и голямата нужда от тях, но и възможността промените в избора на лични имена за новородените да се свържат с придобитите знания за произхода и значението на традиционни и нови имена.

Настоящото съобщение се базира на наблюдения над имената на новородените в гр. В. Търново през последните 18 месеца – от м. I. 1988 г. до VI. 1989 г. Обхванати са имената на около 2000 новородени през този период, като интересът ни беше насочен преди всичко към най-честотните имена поради спецификата на изследователските задачи, а именно:

– Какъв е обликът на най-новата българска антропонимия

– Какъв е приносът на публикуваните антропонимични речници за съхраняване на българския характер на личноименната ни система

Ограниченият обем на наблюдаваните имена (само в един град и за кратък период) не създава предпоставки за точен и пълен отговор на поставените проблеми, но може да ни даде приблизителна представа за действителните процеси, за най-очевидните тенденции и за мотивите при избора на лично име.

Групирането на имената по езиков произход и по наличие (отсъствие) от традиционния за българите именник даде възможност да отбележим следните тенденции:

1. Сред имената на новородените присъстват значителен брой традиционни календарни имена.

2. Налице е стремеж за възстановяване на изчезнали или редки стари домашни имена.

3. Наличие на чужди или новообразувани имена.

Отчитането на спецификата на тези тенденции при мъжките и женски имена ни наложи разделянето им и по този признак. Въпреки сходството в основните тенденции, обликът на мъжките и женски лични имена е различен.

МЪЖКИ ЛИЧНИ ИМЕНА

I. Традиционни календарни имена – те са около 1/3 от общия брой мъжки имена. От 10-те най-честотни имена, според речника на Н. Ковачев, през изследвания период във В. Търново се срещат Димитър, Георги, Иван, Христо, Васил, Стефан. По-рядко се срещат Йордан и Николай, а еднократно – Данаил.

II. Стари домашни имена. В тази група се наблюдава значително многообразие, което може да бъде обобщено в следните подгрупи:

1. Славянски лични имена

– прости (еднокоренни): Свилен, Красен, Красин, Левент

– сложни (двукоренни): Владислав, Добромир, Пленимир, Радослав, Станислав, Станимир, Тихомир, Красимир, Мирослав и др. По брой и честотност сложните имена са предпочитани.

2. Тракийски лични имена – само името Велизар.

3. Прабългарски лични имена – Алцек, Аспарух, Борис, Боян.

III. Новообразувани имена по домашен образец. Те са две групи – по модел на старинни домашни имена или по утвърдени женски лични имена. И в двата случая те са резултат на проявите на системност в антропонимичната система.

1. МЛИ по модел на първоначални ЖЛИ: Албен, Белян, Билян, Детелин, Десислав, Диан, Мариан/Мариян.

2. МЛИ по стари домашни образци: Бранимир, Денислав, Любослав, Лъчезар, Полимир, Светломир, Цветослав, Христомир.

IV. Чужди лични имена: Денис, Михаел, Мартин, Габриел, Емил.

Разпределението на имената на новородените момчета дава възможност да обобщим, че е налице тенденция към съхраняване на традиционните и домашни имена, макар и с известни преобразувания и преосмисляне. Имената от група III 2 свидетелстват, че търсенето на нови и оригинални имена е в доста голяма зависимост от традиционните имена. Налице е известно предпочитание към сложните лични имена – стари домашни или новообразувани.

ЖЕНСКИ ЛИЧНИ ИМЕНА

От първите 10 най-честотни имена, посочени в речника на Н. Ковачев, се срещат само Мария, Елена, Маргарита. Останалите 7 (Марийка, Иванка, Надежда, Пенка, Цветанка, Анка, Еленка) не са възобновени. Дори само този факт показва доста по-големи промени в системата на ЖЛИ в сравнение с МЛИ.

Използваните имена за новородени момичета можем да групираме в зависимост от произхода им в следните групи:

I. Традиционни календарни имена: Мария, Елена, Марина. Към тях можем да отнесем и формацията от по-стара епоха на база на МЛИ Христо – Христина.

II. Домашни лични имена: Бистра, Бисерка, Боряна, Димана, Зорница, Деница, Кремена, Миглена, Пламена, Руска, Цветелина. Значителна част от тях са утвърдени през последните няколко десетилетия.

III. Нови ЖЛИ. В тази група се обособяват три подгрупи имена, като отчитаме произхода на словообразователната основа и модела.

1. Модернизирани традиционни имена: Александрина (Алек-

сандра + -ина), Анита (Ана + -ита), Елица (Ела + -ица), Радина (Рада + -ина), Радостина (Радост + -ина), Розалина (Роза + -ина), Стефина (Стафа + -ина) и др. От приведените примери се вижда, че в основата на тази подгрупа стоят домашни или календарни имена с доста висока честотност, които се модернизират с помощта на различни форманти – най-често -ина, по-рядко -ита, -ица и др.

2. Изцяло новообразувани имена: Велмира, Велислава, Денислава, Радослава. Към тях гравитират и образуванияте от стари домашни МЛИ като Борислава, Владислава, Станислава. Тези имена показват тенденция към възобновяване на старите сложни имена, но при женските лични имена по-често този процес се пренебрегва за сметка на заетите имена.

3. Чужди имена. Тази група включва твърде голям брой ЛИ, заети изцяло от чужди именни системи. Често това са имена на актриси, певици, литературни или филмови героини и др. Почти всички търпят морфологична адаптация към приемащия език:

- имена на -ела, -ила: Маринела, Мирела, Сибила, Габриела
- имена на -ена, -ана: Миглена, Илона, Жулиана, Даяна, Силвана, Ирена, Ивена, Юлияна

- имена на -ета: Николета, Павлиета

- имена на -ика: Моника, Вероника

- имена на -ия: Анелия, Виржиния, Наталия

Само при името Жанет липсва морфологично адаптиране, но това са твърде редки случаи в антропонимичната система.

Очевидно е, че при женските имена за новородени предимство имат не традиционно използваните календарни или стари домашни имена, а заетите и новообразуванияте. Подчертан е стремежът да се избират или сътворяват благозвучни имена, при което предпочитани елементи са формантите -ина, -ена, -ела, -ита, -ика, -ия (подредени по тяхната честотност).

От направените наблюдения се налагат следните изводи:

1. При мъжките лични имена се забелязва стремеж към запазване на традиционния облик на именната система. Търсенето на нови, неизползвани имена, е по-рядко явление и е изразено преди всичко във възобновяване на стари домашни имена или създаване на нови имена по техен образец, най-често сложни, като изходна база е традиционно име, което се модернизира чрез добавяне на

корен -люб, -слав, -рад, -мил.

2. При женските лични имена традицията се пази в по-малка степен и в много случаи само условно – чрез запазване на буква, сричка или корен. Голям процент от ЖЛИ са модернизирани имена или изцяло чужди. При избора на име решаващо значение има не произходът или старинността му, а благозвучието и оригиналността му. Модернизирането на имената много често става с добавяне на определени форманти (-ина, -ела, -ена, -ия). Това подчертава приоритетност на формата пред съдържанието на избраните или създавани имена.

3. Новите тенденции в именната система се проявяват преди всичко при ЖЛИ, но в крайна сметка те засягат и системата на МЛИ – една част от тях се образуват по морфологичен път от тях, срв. Албена – Албен.

4. Излезлите речници като че ли не са оказали съществена роля върху личния вкус и съответно върху избора на имена за новородените. Ако разглеждаме появата им като своеобразна просветна дейност, ще трябва да подчертаем, че те не са съдействали много за съхраняване на традицията. Доколкото отбелязваме стремеж за известно съхраняване на традиционните имена изцяло или като база за словопроизводство, явна е нуждата от издаването на по-конкретни, уточняващи словообразуването на личните имена справочници в помощ на родителите, за което е необходимо да се направят и социолингвистични проучвания.